

Visjonsdokument for Øverland Andelslandbruk 2016-2026

Nytt liv til landbruket
Lokal økologisk mat i fellesskap

Visjonsgruppen 2015/16:

**Kurt Oppdøl, Cecilie Rom, Gro
Harmer, Karine Granli og Jolien
Perotti**

Øverland Andelslandbruk

Visjonsdokument 2016-2026

Innhold

1. Bakgrunn og formål	2
2. Evaluering i hovedtrekk.....	3
3. Sammendrag av visjonene for perioden 2016-2026.....	5
4. Målsetninger for våre tre hovedområder:.....	6
4.1 Dyrking med hensyn til miljø og risiko	6
Tilbakeblikk på dyrkingen fra 2006 til 2015.....	6
Hvis vi skal se fremover på dyrkingen fra 2016 – 2026, hva ser vi da?.....	7
Sette nye mål for dyrkingen for 1 år, 5 år og 10 år.....	7
Miljø / risiko	8
Mål for dyrkingen med miljø og risiko for 1 år, 5 år og 10 år.	11
4.2 Et sosialt landbruk / Dialog / Verdier -	12
Organisering og administrasjon	12
Her følger målene vi har satt oss for området:	14
4.3 Åpen økonomi: Kompetanse og gjennomsliktighet	15
Situasjonen for 2015	16
Målene innenfor økonomi	Feil! Bokmerke er ikke definert.
5. Vedlegg: Arbeidsdokument for kjernegruppen	19

1. Bakgrunn og formål

Kjernergruppen har nedsatt en arbeidsgruppe, visjonsgruppen, som har arbeidet med dette dokumentet i samarbeid med dyrkerne og tautrekkerne i andelslandbruket. Kommentarer fra deltagere på Vintermøte 2016 er også inkludert. Vi ønsker å videreføre arbeidet som ble startet opp i vårt første visjonsdokument fra 2010 <http://overlandel.no/wp-content/uploads/2014/02/visjonsdokument-overlandel.pdf>. Hensikten er å klargjøre for både oss selv og andre hvilke visjoner vi har for de neste ti årene. Målene vil bli delt opp i perspektiver på ett, fem og ti år ettersom hva vi finner hensiktsmessig.

Om oss

Øverland Andelslandbruk ble etablert i 2006 som det første i Norge og i år feirer vi 10-års jubileum. Det er med entusiasme vi har sett fremveksten av over 30 nye andelsgårder omkring i landet og vi på Øverland har vært og ønsker fortsatt å være, en ressurs i deling av kunnskap og erfaring. Vi ble opprinnelig organisert som et andelslag og videreført som et samvirke fra 2012. Dette fungerer godt for vår virksomhet som drives innenfor prinsippene i økologisk økonomi.

Kjernevirksomheten er dyrking av grønnsaker og litt bær for andelshavernes selvhushold. Vi dyrker økologisk og har fra i år Demeter godkjenning fra Debio som er de strengeste kravene innen økologisk [produksjon](#). Det er bærekraftighet og ressurskretsløp som styrer våre valg i produksjonen. Vi er opptatt av mangfold der alt og alle har lik verdi i vårt system og at økonomi, natur og kultur skal være i balanse. Dette er prinsipper som er forenlige med andelslandbrukets tre hovedpilarer; vi deler risikoen for avlingen, er i åpen dialog med hverandre og har en gjennomsiktig økonomi. Ytterligere forklaringer på hva andelslandbruk er, finnes i Oikos sin håndbok http://andelslandbruk.origo.no/-/bulletin/show/851374_haandbok-for-andelslandbruk og i en masteroppgave http://andelslandbruk.origo.no/-/document/show/17892_masteroppgave-alexandra-devik.

Hvorfor et visjonsdokument

Det er i felleskap vi beslutter endringer og vi er opptatt av kvaliteten i relasjonene i nettverket vårt. Utviklingen i Øverland andelslandbruk har vært organisk i den betydning at vi sammen skaper utviklingen som dermed skjer av seg selv, skritt for skritt, mer enn etter en tidsbestemt målrettet plan. Vi har likevel overordnede mål omkring alt vi gjør og dette visjonsdokumentet vil beskrive hva de er for utviklingen av vårt andelslandbruk fremover.

Visjonsdokumentet vil i del to evaluere dagens virkelighet opp mot målene som ble beskrevet i 2010. I del tre presenterer vi visjonene for Øverland Andelslandbruk.

Visjonene er utgangspunktet vårt, de gir grunnlaget for alt vi gjør, og målene beskriver hvordan vi ønsker å gjøre det. I hoveddelen av dokumentet beskriver vi virksomheten i dag og setter nye mål. Målene blir satt opp i ett-, fem- og tiårsperspektiv for de tre hovedområdene våre; dyrkingen, dialogen og økonomien.

I vedlegget presenterer vi kjernens arbeidsdokument som består av en samling av alle dokumenter kjernen bruker i sitt arbeid. Disse fungerer som styringsdokumenter for daglig leder og kjernen i andelslandbruket i tillegg til mål og visjoner.

2. Evaluering i hovedtrekk

Det ble satt opp en rekke konkrete målsetninger i Visjonsdokumentet fra 2010 <http://overlandel.no/wp-content/uploads/2014/02/visjonsdokument-overlandel.pdf>. Her vil vi se på de fleste av dem og beskrive hvorfor vi er der vi er i dag. I 2016 har vi passert treårsmålene som ble satt opp i 2010, vi er omtrent på femårsmålene og vi vil se på hvilke av 10-års målene som ble satt opp da som vi opplever som relevante femårsmål for andelslandbruket slik virkeligheten er nå.

Produksjonen skjer på en økologisk og bærekraftig måte; vi ønsker å forbedre ressursutnyttelse og kretsløpet. Alle funksjoner i andelslandbruket er kontraktsfestet. Drivhus har vært under planlegging i flere år. Nå ønsker vi å etablere et jordvarmebasert drivhus (Earth Sheltered Greenhouse) og vi samarbeider med Norges Vel og Stabekk videregående skole. Øverland Andelslandbruk ønsker å være en klimavennlig foregangsorganisasjon og videreføre posisjonen som pioner blant andelslandbrukene. Vi har økt honningproduksjonen slik at alle familier vil få et glass honning gitt normal produksjon. Vi har rehabilitert vinterlageret og det er mulig å hente grønnsaker der til påsketider hvert år.

På Øverland gård er det etablert to organisasjoner som gjør at det er et bredt matvaretilbud for alle interesserte på Øverland gård. Øverland Kooperativ, som er et eget medlems samvirke med årskontingent, formidler varer i større kvanta, som urkornmel, epler, eplesaft, melke-ordning, grønnsaker, vegetabiliske oljer og jordbær. Duggurd AS er en gårdsbutikk med fokus på rene kjøttprodukter og andre matvarer med vekt på det de kaller «knusgren» mat fra utvalgte produsenter primært på Østlandet. De selger varer både gjennom abonnement og fra nyoppusset butikk i låven. I fremtiden vil andelslandbruket søke å utvikle samarbeidet med disse for økt varetilbud og kunnskapsdeling. Vi ønsker også å samarbeide med andre andelsgårder, men foreløpig er det ikke etablert noen i nærheten som produserer varer vi selv ikke har. Vi ønsker å bidra til at det etableres flere andelsbruk i vårt nærområde og stiller oss til disposisjon for deling av erfaring både med etablering og drift. Vi samarbeider i dag med flere andre gårder som er i oppstartsfasen og vi deler informasjon om dem med våre interessenter på ventelisten. En av våre grunnleggere,

Jolien Perotti, tar også oppdrag i formidling av andelslandbruk. Oikos, som er en ideell medlemsorganisasjon for alle som har interesse for økologisk mat og produkter, <http://www.oikos.no>, har etablert et nettverk for andelslandbruk i Norge med faste samlinger hvor vi deltar.

Når det gjelder egen kompost, har vi fortsatt en vei å gå gitt at vi ikke har egne dyr på gården, annet enn hønene som produserer lite. Johan Persbråten er vår kortreiste og største leverandør av gjødsel fra sine sauer, som også har flere beiteperioder på våre jorder gjennom sesongen. Vi har samarbeidet med Vital Analyse og landbruksforvaltningen om jordforbedring og har fortsatt mye ugjort. Vi har plantet hekk mot Ringeriksveien og det er planlagt beplantning på Flatjordet i 2016.

Når det gjelder dyrehold, er det etablert en hønegruppe med omlag 15 andelshavere, for å lære mer om dyrehold. Norges Vel har etablert jordvarmeanlegg og Oplandske Bioenergi har etablert et flisfyringsanlegg på gården. Det vil kunne være mulig å hente overskuddsenergi herfra til det nye drivhuset eller andre bygninger. Ved utvidelse av andelslandbruket er det vesentlig å primært sikre grønnsaksproduksjonen. Videre kan vi eventuelt utvide hønehuset slik at alle interesserte andelshavere kan få tilgang til egg. Sau og gris vil kunne bli aktuelt, men det fordrer at vi gjør oss i stand til å ta fullt ansvar for dyrehold. Vi mener det krever en ansvarsperson (eller flere) som er tilstede/bor på gården. Kjernen har diskutert muligheten for et utvidet samarbeid med Johan Persbråten for å få dyr inn i andelslandbruket. Det vil kunne legges til rette for en differensiert andelspris slik at de som «bare» er interessert i grønnsaker fortsetter som før. Likevel finnes det et ambisiøst mål om å holde andelslandbruket samlet slik at alle andelshaverne henter ut det de selv ønsker. Vi har økt arealet betydelig siden 2010 og dette vil bli beskrevet under dyrking.

Produksjonen skjer til en pris og honorering som til enhver tid er fastsatt av andelshaverne. Dette sikrer transparens. Årets produksjonsplan av grønnsaker diskuteres på Vintermøtet og vedtas på Årsmøtet. Det viktigste i dette arbeidet er å sikre at alle som arbeider for andelslandbruket er sikret en forsvarlig inntekt for sitt arbeid. Budsjettarbeidet inkluderer disse hensynene og det endelige budsjettet vedtas på Årsmøtet.

Vi har både anledning og god grunn til å feire vårt 10-års jubileum i 2016. Vi kan fastslå at vårt andelslandbruk har blitt et godt sted å være for de fleste andelshaverne våre! Vi har lang venteliste og lavt frafall. Gjennomsnittlig slutter omkring en fjerdedel av andelshaverne hvert år og et tilsvarende antall tas inn fra ventelisten. Vi oppfordrer alle interesserte til å etablere nye andelslandbruk. Kjernen bruker tid på å dele kunnskap med interessenter omkring oss; det er nye andelsgrupper, presse, politikere, organisasjoner, forskningsinstitusjoner og studenter. Vi er stolte over det vi gjør og får til! Nå har vi startet opp med dyr og vi ønsker å utvikle vårt sosiale engasjement.

3. Våre visjoner for 2016 -2026

Øverland Andelslandbruk etablerte i 2010 en hovedvisjon som beskriver vårt formål:

- Nytt liv til landbruket, lokal økologisk mat i felleskap.

I tillegg har vi følgende visjoner for våre 3 hovedområder:

Dyrkingen

- Å være selvberget med grønnsaker og husdyrgjødsel hele året med en produksjon som er mest mulig bærekraftig.

Sosialt landbruk

- Sørge for en velfungerende dialog og samhandling med alle for å skape et inspirerende og kreativt miljø for vekst og utvikling med grunnlag i vårt felles formål og våre verdier.

Økonomi

- Andelslaget skal ha en robust, gjennomiktig økonomi og legge til rette for at andelshaverne får et utbytte utover det målbare i penger.

4. Målsetninger for de tre hovedområder:

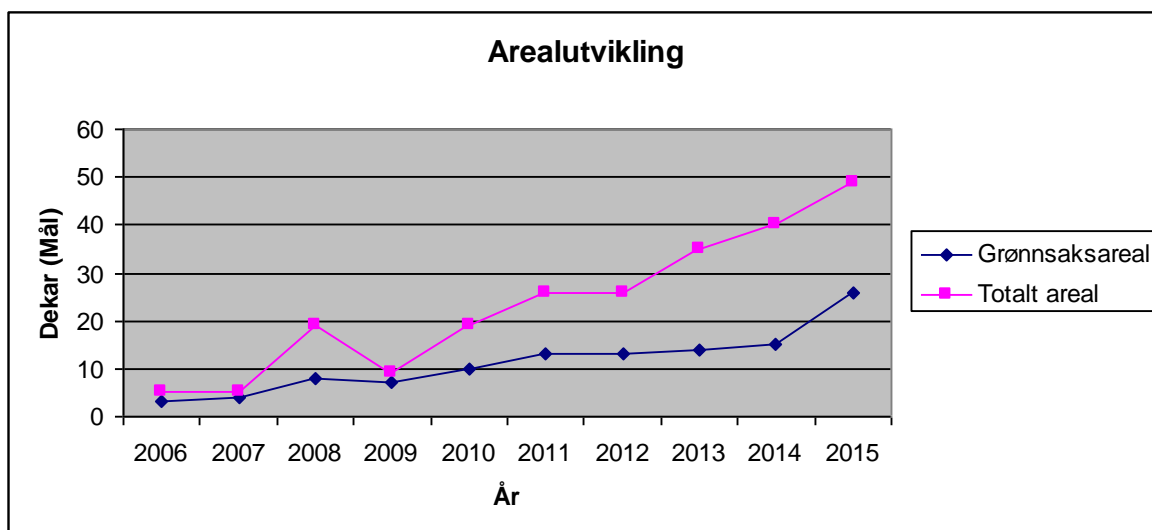
4.1 Dyrking med hensyn til miljø og risiko

Dyrking

Tilbakeblikk på dyrkingen fra 2006 til 2015.

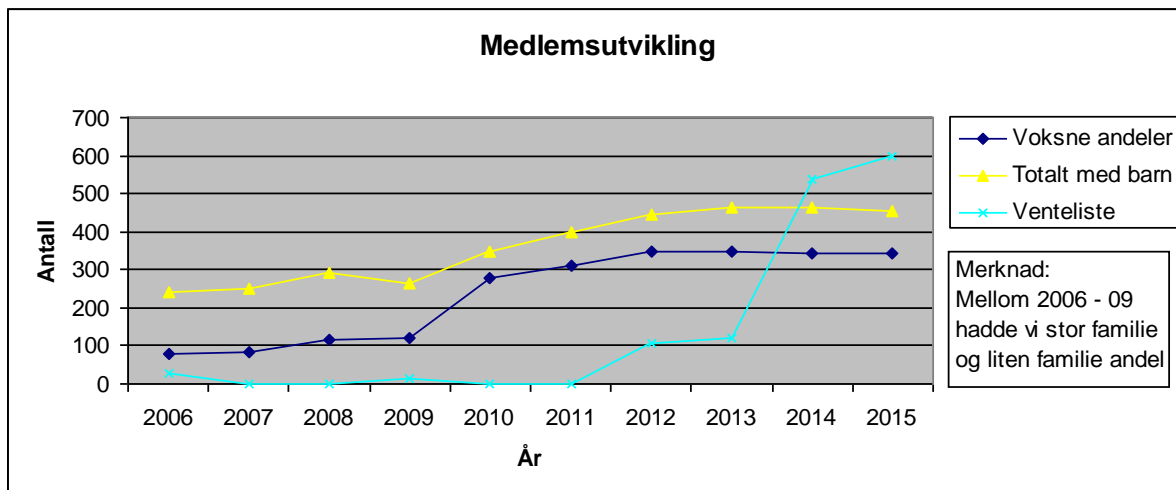
Arealene til dyrking av grønnsaker har økt sakte men sikkert siden starten i 2006 (se tabell under).

Det har å gjøre med Norges Vels (NV) velvillighet til å leie oss arealer og vårt ønske om å dyrke mer grønnsaker i takt med kompetansen til gartnerne.

Også antall typer grønnsaker vi dyrker har økt. Fra ca. 20 forskjellige grønnsaker i 2006 til 35 i 2015, innenfor; løk, potet, kål, gulrot, salat, bønner, squash, rødbeter og tomat. I tillegg har vi egen urtehage og flere bærfelt som jordbær, bringebær, solbær, stikkelsbær og nan king cherry. De tre siste etter permakulturprinsipper.

Antall medlemmer har økt i takt med arealet, men har stabilisert seg de siste årene, fordi en ytterligere økning gjør det vanskelig å etablere felleskap (for eksempel størrelsen på fysiske møteplasser og antall henvendelser på mail) (se tabell).

Hvis vi skal se fremover på dyrkingen fra 2016 – 2026, hva ser vi da?

Arealene vil fortsette å vokse fra totalt 50 daa i dag til 160 daa i 2026. Dette fordi vi etter hvert vil få husdyr og de vil trenge mye areal til beiting og vinterfôr. Vi kommer sannsynligvis også til å dyrke korn og ha en frukt/bærhage.

Det betyr at vi kommer til å disponere hele Hagejordet (20 daa) og hele Flatjordet (140 daa). Dette er jorder vi leier av NV og påvirker ikke kostnadene våre på grunn av leieavtalens vilkår.

Antall vekster kommer til å øke fremover. Vi prøver noen nye sorter hvert år og vi vil dyrke flere av frøene vi trenger selv.

Antall medlemmer vil stabilisere seg på mellom 450 eller 500 personer totalt, inkludert barn. Dette for å ha et stabilt antall medlemmer og et antall som sikrer at vi får et oversiktlig og personlig miljø.

Mål for dyrking for 1 år, 5 år og 10 år.

1 år: 2016 – 2017

MÅL: Ikke øke arealene for 2016, men dyrke skjermingsplanter mellom skiftene for å få en le effekt med hensyn til vind fra nord og sør.

MÅL: Planlegge hvor mange andelshavere vi kan ha optimalt, ut i fra en balanse mellom areal, gjødselbehov og produksjonsbehov.

MÅL: Planlegge en mulig frukt- og bærhage på Hagejordet.

MÅL: Planlegge en mulig etablering av husdyr.

MÅL: Utarbeide en 10-årsplan for drenering og behov for eventuelle investeringer.

MÅL: Videreføre samarbeide med Vital Analyse og utarbeide en plan for å øke jordkvaliteten. Bedret jordkvalitet/-struktur og et rikere mikroliv vil øke næringsstoffene i produktene våre.

MÅL: Videreføre arbeidet med å øke kunnskapen om kompostering.

MÅL: Vurdere muligheten for mottak av husholdningskompost/matavfall fra andelshaverne.

5 år: Innen 2021

MÅL: Øke arealene med 50 dekar for å bruke dem til husdyr.

MÅL: Plante og stelle en frukt og bærhage.

Mål: Øke arealene for flerårige grønnsaker.

MÅL: Søke mer kunnskap om vinterlagring og muligheter for å bygge en ny jordkjeller til erstatning for den Jordkjelleren vi har.

MÅL: Avklare hvilke produkter/produksjoner som ikke er realistiske å dyrke.

MÅL: Avklare hvilke produkter vi skal samarbeide om med andre produsenter og etablere dette samarbeidet.

MÅL: Konservering av grønnsaker hvor vi har «overflod» for å nyttiggjøre avlingen.

MÅL: Øke avling og minske sykdommer for grønnsakene i takt med å øke jordlivet, og å øke organisk materiale i dyringsareal. Maks 5 % mislykket hvert år.

10 år: Innen 2026

MÅL: Øke arealene med 60 dekar for å bruke dem til flere husdyr, korn og andre grovfôr- / proteinvekster.

MÅL: Ha oppnådd sterkt forbedret jordstruktur og jordfruktbarhet basert på målinger gjort av Vital Analyse under 1 årsmålet (se over).

Miljø

Hvert år bruker Øverland andelslandbruk omtrent 350 liter avgiftsfri diesel til traktorene; ca. 50 liter bensin 95 oktan til gressklipper og jordfres, ca. 10 liter bensin 2-takt til kantklipper og ca. 2 kg propangass til ugressbrenner.

Hvis vi sier at 1 liter diesel ved forbrenning slipper ut 2,66 kg CO₂ blir vår forbruk 931 kg CO₂. Vårt forbruk av bensin (2,32 kg pr. liter) utgjør 139 kg CO₂ og propan (1,95

kg pr. liter) utgjør ca. 4 kg CO₂. Det totalt forbruket av drivstoff blir litt over 1 tonn CO₂ pr. år. I tillegg kommer transport for å kjøpe driftsmidler og planter. Det utgjorde 741 km i 2015. Disse kjøringene ble gjort med dieselbil og dieselforbruket var på ca. 0,8 L/mil og det blir 60 liter. Med formelen over blir det da 160 kg CO₂. Totalt blir da Øverland andelslandbruks karbonavtrykk med drivstoff og transport 1,2 tonn.

Transport av bestilte varer som settepotet og setteløk er ikke tatt med, da det vil være vanskelig å anslå. Heller ikke transport andelshavere gjør for å hente grønnsaker. Miljøperspektivet vil bli utredet videre og rapportert i nyhetsbrev og på hjemmesiden.

Risiko

Oppalssituasjonen:

Vi får i dag dyrket våre småplanter hos Finn Dale Iversen på Hurum. Hvis han slutter med det, må vi finne en annen. De Haes gartneri og Aslaksrud som driver småplanteproduksjon, begge på Jevnaker, kan være et alternativ. Enda bedre; vi kan bygge vårt eget oppalsdrivhus, hvor vi kan tilpasse oppalet bedre etter sesongen og kan involvere andelshavere også i denne viktige delen av dyrkingen.

Frøsituasjonen:

Vi kjøper nesten alle frøene vi trenger i dyrkingen fra frøleverandører i inn og utland. Mye frø kjøpes fra Solhatt som kjøper nesten alle frøene fra Bingenheimer i Tyskland. Vi kjøper også ca. 600 kg statskontrollerte settepoteter fra Strand Unikorn. De siste årene har vi klart å overvintre poteter i jordkjelleren, men de spirer voldsomt i mai. Setteløken av rød og gul løk kjøpes fra Norgro og er økologisk, ca. 100 kg i år. Setteløk av hvitløk, 20 kg kjøpes fra Solhatt hver høst. Hvis vi kan etablere bedre lagerforhold, så kan vi kanskje lagre flere av disse vekstene, slik at vi blir mindre sårbare i krisetider og ikke får tak i de frøene vi vil ha. Kravene til oppbevaring av løk gjør at vi i overskuelig fremtid vil være avhengig av andre. Vi samarbeider også med Norsk Genressurscenter som ønsker at vi kan teste gamle grønnsaksorter for smak og kvalitet.

Gjødselsituasjonen:

Vi kjøper i dag husdyrgjødsel (20 tonn) fra Johan Persbråten på Skui. Hvis han slutter med husdyr, hvor skal vi da få tak i økologisk husdyrgjødsel? Må vi kun kjøpe økologisk hønse-pellets? Eller må vi skaffe egne husdyr og hvor mange trenger vi da? Her vil vi lage budsjetter basert på erfaring fra agronomer.

Drivstoffsituasjonen:

Hvert år bruker vi en del konvensjonell drivstoff. Hvis vi ikke får tak i disse drivstoffene vil produksjonen bli alvorlig skadelidende. Kan vi produsere biodiesel selv? Eller bør vi ha et lager for ett eller to år? Det norske selskapet Eco-1 har utviklet en biodiesel, 2Gpolar, for skandinaviske forhold som vi kan begynne å bruke i år.

Klimasituasjonen:

De siste årene er klimaet blitt mer ustabil. Tidlig vår et år og sen vår et annet. Perioder med bare regn eller bare sol. Vi bør ta høyde for dette ustabile været og dyrke vekster som tåler forskjellig klima. Eller vi kan dyrke flere typer grønnsaker slik at noen klarer seg hvis det blir tørt og andre klarer seg hvis det blir et vått år.

Vannsituasjonen:

Hvor mye vann bruker vi i Øverland andelslandbruk pr. år?

Alt vannet vi bruker til å vanne grønnsaker, vanne småplanter, vaske grønnsaker og spyle traktor og utstyr, kommer fra låven og er kommunalt vann. Bærum kommune har datovanning hele året, som betyr at vi kun har lov å vanne på dager med oddetall. Dette er det ikke så godt å forholde seg til når man dyrker grønnsaker. Hvor mye vann vi bruker er heller ikke så lett å vite, da vi ikke har noen vannmåler.

Hva skjer hvis det kommunale vannet blir borte i kortere eller lengre perioder? Hvis det kommer regn, så avhjelper det alt, men uten nedbør kan det bli katastrofe. Datovanning kan få konsekvenser for oss over en lengre tørkeperiode. Det å samle regnvann kan ha noe for seg og kan være et mål for 2021. Det vil i tillegg være fritt for klor og andre (mikroskopiske) rester av rensedmidler vannverket bruker (som akrylamid).

Kan vi samle opp regnvann fra låven og lagerhusene til Stabekk? Disse arealene utgjør 1520 m² og når årsmiddel for Oslo-området er ca. 800 millimeter, så kan takene samle opp ca. 1.216.000 liter pr. år.

Traktorsituasjonen:

Vi låner i dag to traktorer fra Norges Vel. Den ene er en Massey Ferguson (MF) 35 fra 1962, og den andre er en MF 165 fra 1971. Traktorene er slitesterke, men begynner å bli gamle. Det kan innebære en risiko for at de stopper for godt. Vi bør vurdere å sette av penger til en nyere traktor. En pent brukt traktor kan koste ca. 40 – 50 tusen kroner.

Mål for Miljø og Risiko for 1 år, 5 år og 10 år.

1 år: Innen 2017

MÅL: Planlegge bygging av et nytt oppalsdrivhus på ca. 60 m².

MÅL: Planlegge hvordan vi kan bli uavhengig av frø utenifra.

MÅL: Planlegge hvordan vi kan bli uavhengig av gjødsel utenifra.

MÅL: Planlegge omlegging til biodrivstoff

MÅL: Planlegge hvordan vi kan bli uavhengig av drivstoff utenifra.

MÅL: Planlegge hvordan vi kan dyrke med hensyn på ustabil klima.

Mål. Montere en vannmåler som måler vannforbruket gjennom året.

5 år: Innen 2021

MÅL: Dyrke 5 % av egne frø.

MÅL: Være uavhengig med egen gjødsel.

MÅL: Undersøke hvilke muligheter som finnes for elektrifisering av maskinparken og vurdere om det må investeres i nytt materiell.

MÅL: Samarbeide med en hestegård om utlån av hest(er) og utstyr til pløying og annet gårdsarbeid, eventuelt bare deler av sesongen.

10 år: Innen 2026

MÅL: Dyrke 10 % av egne frø.

4.2 Et sosialt landbruk/ Dialog/ Verdier

Organisering og administrasjon

Andelslandbruksmodellen er like mye en kommunikasjonsform som en omsetningsform for produkter. En åpen dialog er grunnleggende. Hva som skal produseres besluttes i denne dialogen mellom andelshavere, kjernen og bonden/gartneren. Dermed skapes det en felles interesse for lokal matproduksjon og opparbeidelse av arealene, både bærekraftig og etter økologiske, eventuelt biodynamiske prinsipper. Når vi skal utvide med dyrehold, vil dette også skje gjennom en åpen prosess. Denne formen for et gjensidig samarbeid mot felles mål, kaller vi et sosialt landbruk som også er basert på felles verdier.

Øverland Andelslandbruk er organisert som et samvirkeforetak og er registrert i Brønnøysund registeret som har godkjent vedtektene (se vedlegg). Samvirkemodellen er en sammenslutning med hovedformål å fremme medlemmenes (andelshavernes) interesser ved at disse deltar i foretakets virksomhet. Det vil si at andelshaverne bestemmer på Årsmøtet, i samråd med bonden/gartneren, hva som skal produseres. Et styre (kjernen) har ansvar for den daglige driften, utført av daglig leder, som også leder bonden/gartneren. Kjernens medlemmer velges på Årsmøtet etter innstilling fra valgkomitéen. Andelslandbruket har også knyttet til seg en daglig leder gjennom en oppdragskontrakt i 20 % stilling. Både gartner og gartnerassistenter er tilknyttet andelslandbruket som selvstendige næringsdrivende. Forut for Årsmøtet avvikles et Vintermøte. Vintermøtet er et medlemsmøte, hvor kjernen ønsker innspill og diskusjon/dialog vedrørende saker kjernen har planlagt å legge fram for Årsmøtet.

Deltakelse i Øverland Andelslandbruk, vil for oss si å delta i de aktiviteter som er planlagt og ønsket av Kjernen, primært ut fra det behov andelshaverne har for produkter. Andelshavernes behov for grønnsaker kartlegges gjennom en årlig evaluering av det som ble dyrket i sesongen. Her kan man komme med ønsker og kommentarer til de enkelte grønnsaksslagene, for eksempel om avlingen ga for mye, for lite eller passe mengde. Bonden/gartner vil i størst mulig utstrekning ta hensyn til andelshavernes ønsker, men må likevel gjøre en faglig vurdering om hvilke ønsker som kan innfris eller ikke. Grønnsaksslagene er inndelt i hovedgrupper og den prioriterte gruppen består av de mest vanlige grønnsakene som skal produseres i tilstrekkelige mengder.

Andelslandbruksmodellen skaper også en møteplass for utveksling av kunnskap og erfaring gjennom møtene som skjer på jordet. Dialogen som andelshaverne stadig har seg imellom, og med dyrkerne, er viktig og fremmer både læring og deling. Kurs

er også viktig for formidling og vi har arrangert økohelger flere ganger, med foredrag og praktiske kurs, f.eks. parteringskurs og baking med gamle melsorter. Det er også planlagt kurs i innhøsting og bruk av grønnsakene (høstehjelpskurs). Det er blant annet viktig å formidle at vi vektlegger størst mulig utnyttelse av hele grønnsaken slik at minst mulig går til spille. Særlig for nye andelshavere er det viktig å sikre seg tilstrekkelig informasjon om «hvordan vi gjør det her».

Vi har organisert oss i forskjellige arbeidsgrupper som har et spesielt ansvar for ulike typer grønnsaker, planter og som vi dyrker eller høner og bier som vi har på gården. Andelshaverne kan knytte seg til arbeidsgruppene ut i fra eget interessefelt og disse drives som en hobby. Alle arbeidsgruppene ledes av en tautrekker. Dette engasjementet og deltakelse i gruppene er frivillig, men innsatsen teller likevel med i andelshavernes krav til dugnadsinnsats. Arbeidsgruppene kan søke kjernen om tilskudd til driften og levere dokumenterte regnskap. Målsetningen er at gruppenes arbeid skal gi alle andelshaverne kunnskap og erfaring om vekster og produkter, når produksjonen gjør det mulig. I 2015 hadde andelslandbruket følgende aktive arbeidsgrupper: Urtegruppe, Bigruppe, Bærgruppe, Hønegruppe, Drue- og valnøttgruppe, Kompost og preparatgruppe, Hekkgruppe, Høstakkefestgruppe, Blomstergruppe, Lingruppe, Treningsgruppe, SOS Gartnergruppe, Små grønne fingre (barnegruppe), Eksperimentgruppe, Jordkjellergruppe og Visjonsgruppe. Gruppene formes og avvikles som en følge av andelshavernes engasjement.

Andelshaverne informeres i onsdagsmailene gjennom hele sesongen om innhøsting, dugnader og annet fra gartner og daglig leder. Dugnadene heter hos oss «Grønne fingre» hvor dyrkerne er til stede. Gartner setter opp mange datoer og tidspunkter på dag- og kveldstid slik at det skal være enkelt for alle å bidra til vår felles matproduksjon. Øverland andelslandbruk har en regel om at alle andelshavere må bidra med minimum seks timer på Grønne fingre, i en av arbeidsgruppene eller ved «selvluking». Dette er en mulighet som mange setter pris på, man kan være på jordene for å luke samtidig med at man treffer andre og høster egne grønnsaker. Det «å slå av» en prat med andre på gården er en viktig del av det å være andelshaver for mange. Likevel er det ikke alle som ønsker mer kontakt enn å dyrke og høste sine vekster. Det er mange måter å være i felleskap på og vi respekterer andelshavernes ulike behov.

En av våre informasjonskanaler er nyhetsbrevet Rapid Bladet som har artikler, presentasjoner, oppskrifter, bilder og annen felles informasjon. Andelshaverne oppfordres alltid til å sende bidrag til redaktøren eller dele på facebook siden vår. Øverland andelslandbruk har også en hjemmeside: <http://overlandel.no/> med linker til Origosidene hvor bl.a. referater og oppskriftsbasen vår ligger. Facebook siden <https://www.facebook.com/overlandel> er bruket styrt av andelshavere og andre som har noe på hjertet som de ønsker å dele!

Kjernen har det administrative ansvaret for å utvikle virksomheten i andelslandbruket. Kjernen følger Års hjulet (se vedlegg) og i løpet av 2016 skal kjernen bl.a. jobbe med følgende saker; visjonsdokumentet, Vintermøtet, regnskap, budsjett med investeringsplaner, opprette gavekonto, Årsmøtet, drivhusprosjektet, økohelgen, gjennomføre jubileumsfeiringen, følge opp dyrkingen, etablere gjesteandeler, se på nye nettløsninger, heie på arbeidsgruppene, Høsttakkefesten, bli kjent med ny leder for eiendomsavdelingen i Norges Vel, investere i henhold til budsjett, svare på alle spørsmål andelshaverne har, hjelpe nye initiativ om andelsgårder, pressekontakt, lage evalueringen og mye mer.

Kjernen er valgt av andelshaverne for å sikre at verdiene i andelslandbruket forvaltes i alle små og store saker som besluttes. Verdiene er knyttet til pilarene i andelslandbruks-modellen; dialog, deling og åpenhet. I tillegg er vi opptatt av at relasjonene i andelslandbruket er gode ved å være bevisst på grunnleggende verdier som respekt, takknemlighet, kreativitet, ansvarlighet og kjærlighet. Arbeidet kan følges av alle i referatene og ved å ta direkte kontakt.

Mål for et Sosialt landbruk / Dialog / Verdier for 1 år, 5 år og 10 år.

1 år: Innen 2017

MÅL: Utarbeide en avtale med Norges Vel som har som målsetning å sikre oss langsiktig drift av andelslandbruket på gården, i både driftsbygninger og på jordene.

MÅL: Undersøke muligheten for å bo på gården eller i nærheten hvis den daglige driften krever det.

MÅL: Jobbe videre med våre samarbeidspartnere i drivhusprosjektet.

MÅL: Vi ønsker å ha et sosialt engasjement slik at vi kan ta inn opptil tre gjesteandelshavere utenom ventelisten. Bidrag og deltakelse i fellesskapet fra disse vurderes i hvert enkelt tilfelle.

MÅL: Etablere et godtgjørelses- og avlønningssystem som skal fungere til alle parter tilfredsstillende.

MÅL: Videreføre samarbeidet med Johan Persbråten om beiting av hans dyr på jordene våre.

MÅL: Ta initiativ til et samarbeid med Johan Persbråten for utvikling av et andelsbruk på gården hans, parallelt med utvikling av Øverland. Utveksle kunnskap og utvikle et sosialt og støttende fellesskap til beste for alle.

MÅL: Samarbeide med Øverland Kooperativet og Duggurd AS.

MÅL: Sørge for god informasjon til andelshaverne i form av et nyhetsblad og utvikle vår hjemmeside for gjensidig utveksling av kunnskap.

MÅL: Revidere og samle arbeidsdokumentet

5 år: Innen 2021

MÅL: At vi har flere andelshavere som er bevisst på våre verdier og ønsker å være en del av fellesskapet.

MÅL: Samarbeide med nye lokale andelsgårder for å tilby flere matvarer til andelshaverne, frøbytte, erfaringsdeling, kurs etc.

MÅL: Utvikle en eller flere samlingsplasser på gården med sittegrupper ute eller under tak, og se på løsninger for tilberedning av mat som bålpanne, bakerovn og lignende.

MÅL: Ha etablert tett dialog med Norges Vel vedrørende gårdens agronomiske utvikling med mål om å sikre framtidig drift av andelslandbruket.

10 år: Innen 2026

MÅL: Sikre drift av drivhus og dyrehold.

MÅL: Opprettholde god dialog i andelslandbruket.

MÅL: Ta godt vare på menneskene som arbeider for andelslandbruket.

4.3 Åpen økonomi: Kompetanse og gjennomsliktighet

Bakgrunn

Ordene økologi og økonomi stammer begge fra det greske ordet oikos, som betyr husholdning. Økologi er læren om naturens husholdningssystemer og økonomi er læren om menneskets husholdningssystem. Det er opplagt at et andelslandbruk som driver økologisk landbruk må utvikle en økonomisk forståelse og praksis som tar vare på begge husholdningssystemer – naturens og menneskenes. Allerede i det at vi ønsker å drive økologisk produksjon og er organisert som andelslandbruk opererer vi i en annerledes økonomi i forhold til en tradisjonell markedsorientert økonomi.

Situasjonen for 2015

Det ble vedtatt et budsjett på 877.250 NOK for 2015 og kontingenten ble 2500,- for voksen andel. Budsjettet finansieres gjennom 340 hele andeler. Det skilles mellom hele andeler for voksne andelshavere og halve andeler for barn mellom 8 og 17 år. Barn tom 7 år betaler ikke for andel. Budsjettet blir vedtatt på Årsmøtet og gjelder ut året og bindingstiden for andelshavere er ett år (fra innbetaling). I budsjettet tas det ikke høyde for eventuelle tilskudd fra eksterne kilder. Hvis vi får tildelt tilskudd, brukes det til finansiering av prosjekter som det ikke er budsjettert for. I 2015 gjelder det midler fra Landbrukskontorets SMIL midler (39 000,-), som brukes til planting av hekk mot Gml. Ringeriksvei og oppsetting av slyngerom finansiert av midler fra Sparebankstiftelsen DNB.

Den største delen av budsjettet, 651.170 NOK, går til betaling av personer som jobber for andelslaget. Det er en daglig leder (Karine), tre gartnere (Kurt, Inger og Ineke) og en altnuligmann (Håkon) som til sammen utgjør ca. 1,25 årsverk. Ved siden av det betalte arbeidet, blir det nedlagt en betydelig dugnadsinnsats på Grønne Fingre, i kjernegruppen, arbeidsgrupper og av enkeltpersoner både i forhold til produksjon for, drift av og sosialt liv i andelslaget. Dugnadsinnsatsen blir ikke registrert og blir ikke motregnet andelsprisen.

Andelslaget leier jord og en del utstyr av Norges Vel. Leieprisen finansieres via tilskuddsmidler for økologisk drevne jordbruksarealer som deles ut av Statens Landbruksforvaltning.

Andelslaget eier produksjonsmidler som jordfreser og radrenser, vanningsutstyr, oppsalutstyr med mer. Anskaffelser som krever et større pengebeløp, kan nå finansieres med penger fra innmeldingsavgiften på 400,- som nye andelshavere må betale. Øvrig utstyr eies av Norges Vel.

Risikodeling og felles finansiering krever innsikt og tillit

For å kunne finansiere produksjonen i felleskap og dele risikoen for produksjonen på en forsvarlig måte mellom andelshaverne må økonomien være tilgjengelig og forståelig for andelshaverne. Finansiell risiko avklares på Årsmøtet og skal alltid være ansvarlig. En sunn økonomi gir grunnlag for å kunne drive langsiktig og uten langsiktighet - ingen bærekraft.

Økonomien må samtidig være tilpasset produksjonens og driftens egenart og karakter. Den må tilpasses gjennom de årlige budsjettene og de ønskede investeringene, som vedtas på Årsmøtet.

Prisen dekker produksjonskostnader

Med kjernevirksomheten mener vi produksjon av mat til andelshaverne. Samtidig er denne produksjonen knyttet til andre aktiviteter, som f.eks. sosiale aktiviteter.

Det er fortsatt grunnleggende at kjernevirksomheten skal finansieres av andelshaverne og den skal ikke være avhengig av støtte eller tilskudd utenifra. En rettferdig andelspris dekker kostnadene for produksjonen, slik at det er mulig å fortsette produksjonen. Både på kort og på lang sikt skal produksjonen være bærekraftig for jordens fruktbarhet, dyrenes velferd, medarbeidernes livskvalitet og helsen til andelshaverne og alle andre involverte.

Prisen for andeler bestemmes av to forhold:

- behovet til gården for å dekke produksjonskostnader
- betalingsevnen og –viljen til andelshaverne

For andre aktiviteter eller enkeltinvesteringer, kan forskjellige muligheter til finansiering vurderes. Kjernegruppen har ansvaret for at det ikke ligger føringer fra eventuelle tilskuddsordninger som griper inn i kjernevirksomheten eller på annen måte er urimelige. Andelslandbruket har blitt et kjent begrep med høy grad av idealisme, dugnad og frivillighet, som kan gjøre at virksomheter ønsker å knytte bånd med oss.

Andelslandbrukets egenkapital består av innbetalinger fra nye andelshavere, investeringer og overføringer fra årsoverskudd. Midlene skal bedre likviditet slik at fakturaer kan betales til riktig tid hele året. Utover dette skal pengene kunne brukes til investeringer. Vi har vedtatt regler for bruk av egenkapitalen. Det vil i praksis si bruk av innestående på bankkontoen. Kjernegruppen har mandat til å investere for opptil 20 000 kroner hvert kalenderår uten godkjenning av årsmøtet. Større investeringer enn dette skal godkjennes av minst $\frac{3}{4}$ flertall på årsmøtet eller ekstraordinært årsmøte. Forslag til investeringer skal presenteres og begrunnes sammen med innkallingen til årsmøtet for å kunne godkjennes.

For å sikre likviditeten skal det tas sikte på at det ved årets slutt finnes kr 60 000,- disponibelt på konto. Dette skal være overordnet muligheten til å bruke pengene på investeringer.

Basert på innestående på bankkonto per 01.01.15 som var ca. 215 000, ville ca. 90 000 være bundet, som laget ikke kunne bruke. Dette er en buffer for framtidig aktivitet og svingninger i likviditeten.

Mål for Åpen økonomi: Kompetanse og gjennomsliktighet for 1, 5 og 10 år.

1 år: Innen 2017

MÅL: Fornye kontoplanen slik at synligheten blir bedre for dyrkerne

MÅL: Videreutvikle presentasjonen av regnskap og budsjett slik at tallene blir best mulig tilgjengelige for andelshaverne

MÅL: Sette opp langsiktige finansielle planer som inkluderer nødvendige investeringer.

MÅL: Skaffe oss oversikt over tilskudds- og støttemidler som kan være tilgjengelige for oss.

5 år: Innen 2021

MÅL: Etablere struktur på eierskap for driftsmidler ifht til Norges Vel.

MÅL: Formalisere/konkretisere avtaler med Norges Vel og Stabekk videregående skole.

MÅL: Utvikle økonomiske gode samarbeidsformer med Øverland Kooperativ og Duggurd AS.

10 år: Innen 2026

MÅL: Beholde finansiell fleksibilitet for å kunne utvikle andelslandbruket videre.

5. Vedlegg: Arbeidsdokument for kjernegruppen

Begrunnelsen for å ha med dette vedlegget i Visjonsdokumentet er å vise hvilken struktur som ligger til grunn for beslutninger som fattes i kjernegruppen. Alle kan få innsyn i disse dokumentene til enhver tid og de oppdateres kontinuerlig av gartner, daglig leder og leder for kjernen. Noen er rene arbeidsdokumenter som Års-hjulet og andre endres bare etter vedtak fra Årsmøtet som vedtekter, handlingsregelen og budsjett/regnskap.

- Avtalen med Norges vel
- Retningslinjer
- Handlingsregelen
- Vedtekter
- Års-hjulet
- Arbeidsgruppene
- Sosialt engasjement
- Dugnad
- Medlemskontrakt
- Arbeidskontrakter
- Budsjett
- Regnskap
- Møterefertat